

УДК 811.133.1'373

О. В. Косович

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ: РОЗВИТОК НОВОГО НАПРЯМКУ ДОСЛІДЖЕНЬ В ТЕОРІЇ НЕОЛОГІЗАЦІЇ

Важливою особливістю будь-якої мовної системи є тенденція до змін та оновлення. Всебічне осмислення нових фактів мови та мовлення в рамках даної тенденції уможливорює досягнення розуміння динаміки мовної картини світу з точки зору когнітивно-дискурсивних умов та чинників неологізації. Процес розвитку та оновлення мови характеризується безперервністю. Хоча процеси динаміки, руху в мові найбільш наглядно виявляються у розгляді її в історичній перспективі, проте нею вони не обмежуються, оскільки поштовхи до змін виходять не тільки від середовища, що історично змінюється, але й від того культурно-дискурсивного простору, в якому сьогодні функціонує мова.

Зміни у мові обумовлені когнітивно-комунікативними потребами суспільства, а також «діалектично складною природою мови як діяльній системи» [1, с. 8]. Беручи до уваги даний факт, важливим завданням сучасної неології є створення когнітивно-дискурсивної теорії нового слова, яка, на нашу думку, повинна ґрунтуватися на принципах динамічного синхронізму та стійкості. Завдяки першому підсистема мови, що оновлюється, адаптується до потреб соціуму, тоді як друга забезпечує її стабільність. Вказані принципи орієнтовані на такі важливі когнітивно-дискурсивні властивості нового слова, як особливий характер його взаємодії з дискурсивним і соціокультурним середовищем; системний характер взаємодії нового слова з іншими мовними одиницями тощо.

Актуальність даної статті обумовлюється необхідністю розробки нового напрямку дослідження в галузі неології, в теорії неологізації; вивчення закономірностей неологізаційних процесів з точки зору безперервного оновлення культурно-дискурсивного простору французької мови;

Об'єктом дослідження є неологізація як комплексний когнітивно-дискурсивний процес, орієнтований на оновлення лексико-семантичної системи мови. Предметом дослідження в даній статті є когнітивно-дискурсивні механізми неологізації, що визначають розвиток лексико-семантичної системи французької мови.

Мета статті – виокремити новий напрямок в дослідженні інноваційних процесів, проаналізувати когнітивно-дискурсивну специфіку неологізації, що обумовлює високі темпи оновлення номінативного фонду французької мови.

Основою для виявлення нових напрямків дослідження в галузі інноваційних процесів стали праці вітчизняних і зарубіжних вчених

(С. І. Алаторцева, М. Ф. Алефіренко, О. О. Брагіна, Г. М. Васильєва, Є. А. Карпіловська, Л. Ю. Касьянова, Н. Ф. Клименко, В. Г. Костомаров, М. З. Котелова, О. С. Кубрякова, В. В. Лопатін, Л. І. Плотнікова, О. О. Потебня, О. В. Сенько, С. І. Тогоєва, І. С. Улуханов, Н. В. Чернікова, М. М. Шанський, Д. М. Шмельов, Л. В. Щерба, Дж. Лакофф, М. Джонсон).

Зазначимо, що основні стимули, чинники та умови появи нового слова співвідносяться з причинами мовних змін, встановленими А. Мейє: 1) структурою мови, її будовою; 2) когнітивними, фізичними, просторовими і соціальними умовами її існування; 3) окремими впливами інших мов, які в даний час і в даному місці випробовує мова [2].

Загалом, мовні чинники неологізації пов'язані з внутрішньою мотивацією процесу вербалізації, а також з чинниками когнітивно-комунікативного та дискурсивно-прагматичного характеру, які обумовлюють появу нового слова.

Неологізація французької мови передбачає її вивчення як динамічної системи. Динаміка мови, її здатність до інновації, неологізації уможлиблює виконання складніших когнітивно-дискурсивних функцій, сприяючи відображенню у мовній свідомості явищ, що номінуються. Поступово разом з перетвореннями та змінами у суспільстві, духовному житті народу, трансформуванням мовної картини, що вже склалася раніше, оновлюється і концептосфера мови. В зв'язку з цим набувають релевантності неологічні дослідження, орієнтовані на вияв взаємодії усталеної та прийнятої узусом системи французької мови, та її ланок, що оновлюються. Така взаємодія відображає процес гармонізації мовної системи та концептосфери сучасного соціуму, що динамічно змінюється.

Проблеми неологізації активно розроблялись в структурно-семантичному, словотвірному, соціолінгвістичному, стилістичному, нормативному, функціональному, комунікативно-прагматичному, лінгвокультурологічному і психолінгвістичному аспектах. Поряд з цим поява нових парадигм сучасного мовознавства ставить перед неологією складніші завдання, що вимагають нестандартних підходів до осмислення і опису механізмів появи нових фактів в системі мови. Особливо актуальним видається дослідження нової лексики з позицій когнітивної лінгвістики, що вимагає розгляду явищ неологізації в тісному зв'язку з духовно-практичною діяльністю людини, мисленням і культурою. Вивчення мови з точки зору єдності її власне лінгвістичних і екстралінгвістичних чинників неможливо без звернення до когнітивних структур, настільки взаємно пов'язаними є процеси неологізації мови та пізнання (М. Ф. Алефіренко, М. М. Болдирєв, В. З. Дем'янков, М. І. Жінкін, О. В. Кравченко, О. С. Кубрякова та ін.).

В зв'язку з цим, як зазначає А. М. Баранов, «у формуванні нового напряму неологічних досліджень необхідно звернення до постулатів когнітивної лінгвістики. Серед них виділяються такі: первинність когнітивного; нерелевантність протипоставлення лінгвістичного і

екстралінгвістичного знання (для опису знання різних типів допустима одна й та ж метамова); тенденція до економії мовленнєвих зусиль (будь-яка нова ситуація зводиться до стандарту, в якому втілено попередній досвід людини); множинність мовного втілення когнітивних структур (одна й та сама когнітивна структура може виражатися різними мовними новотворами); неоднорідність плану змісту мовного вираження, обумовлена нелінійністю когнітивних структур; комунікативно-прагматична значимість нестандартних вживань» [3, с. 11 – 21].

Поява інновацій знаменує собою важливий етап в осягненні об'єктивної реальності. Виникнення нових номінацій є своєрідною відповіддю на соціальний запит, а також результатом когнітивно-дискурсивного освоєння та інтерпретації дійсності. Процес неологізації є невичерпним, його конкретні прояви постійно видозмінюються в зв'язку не тільки з експліцитним, але й імпліцитним розвитком смислового змісту концептів, що презентуються, оскільки безкінечними та різноманітними є самі форми людського пізнання. Нове завжди виникає в результаті поглиблення пізнання, відкриття абсолютно нових властивостей і ознак об'єктів, що пізнаються.

Загалом, когнітивно-дискурсивне дослідження інновацій передбачає з'ясування того, як чином, і в якому вигляді опрацьовується людиною нова інформація, яка надходить до неї, і які механізми її вербалізації. В зв'язку з цим в аналізі процесів оновлення мовної картини світу на перший план за своєю значимістю виходять проблеми визначення тих нових чинників, які обумовлюють сучасне бачення світу спільнотою людей, і, які визначають характер актів номінації, що здійснюються [4, с. 16]. Спрямування досліджень інновацій в когнітивне русло уможливило аналіз процесів, які відбуваються в галузі нової лексики, дає змогу позначити механізм співвіднесення мовних і когнітивних структур в неології, визначити, дією яких когнітивних чинників обумовлено утворення нових лексичних одиниць.

Нові слова, зафіксовані на конкретному часовому зрізі, найяскравіше відображають іманентні процеси динамічного розвитку мовної системи, внаслідок чого потребують різноаспектної лінгвістичної інтерпретації. Всебічне усвідомлення даної проблеми пов'язане з проникненням в глибини когнітивно-дискурсивної діяльності людини.

Варто зазначити, що процес неологізації визначається дією когнітивно-дискурсивних механізмів, що забезпечують оновлення мовної картини світу за рахунок появи нових слів – найбільш оперативно породжуваного продукту когнітивно-дискурсивного освоєння і інтерпретації дійсності. Вияв тенденцій в синхронічній динаміці сучасної французької мови дозволяє вести мову про міру інтенсивності і функціональної «доречності» неологічних процесів, про напрямки неологізації, про переважання тих чи інших аспектів оновлення лексичного складу сучасної французької мови, про дериваційні переваги

сучасної неології, про характер семантичних зрушень, які відбуваються в лексико-семантичній системі сучасної французької мови.

Лінгвокогнітивний підхід до вивчення процесів неологізації у французькій мові, що детермінує методологічний вектор наукового напрямку, що формується, є закономірним наслідком успішного розвитку, з одного боку, неології, з іншого — когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології та лінгвопрагматики. Комплексний підхід до дослідження інновацій лексико-семантичної системи французької мови загалом уможливорює формування лінгвокогнітивної теорії неологізації. На основі цих положень стає реальним дослідження процесів неологізації в сучасній французькій мові як відображення соціокультурних процесів у свідомості носіїв мови, змін в осмисленні ними оточуючого світу.

Виходячи з вищевикладеного ми визначаємо неологізацію як комплексний когнітивно-дискурсивний процес, орієнтований на оновлення лексико-семантичної системи мови у відповідності з перетвореннями мовної свідомості носіїв, змінами їхніх ціннісних орієнтирів та пріоритетів у зв'язку з когнітивно-прагматичними потребами мовленнємислення, що виникають. Згідно з установками когнітивно-дискурсивної парадигми знання, неологізація обумовлюється діяльнісною природою людської свідомості. Отож, дослідження процесів неоконцептуалізації мовної картини світу передбачає їхню експлікацію через вивчення дискурсивно-ономасіологічної діяльності людини, що поєднує в собі мовленнєві, розумові та номінативні дії. В цьому процесі суб'єкт, який знову пізнає чи переосмислює реалії мовної картини світу, виступає активною основою лінгвокреативної діяльності, продуктом якої є нові слова та значення. Зміни напрямку дослідницького пошуку в галузі інноваційних процесів мови, зокрема в галузі неології від системно-структурного до когнітивно-дискурсивного уможливорює визначення того, як формуються нові мовні структури представлення знань; які механізми кореляції мовних і когнітивних структур існують в неології [5]. Такий підхід також сприяє розкриттю суті тих процесів, що відбуваються в корпусі нової лексики на конкретному часовому відрізку. Когнітивно-дискурсивне вивчення інновацій виводить неологію на вищий рівень, що дозволяє в реальних контурах представити сучасну мовну картину світу, а також механізми її мовного моделювання.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку неології принципово важливою є розробка засад когнітивно-дискурсивної теорії неологізації лексико-семантичної системи французької мови. В її основу покладено інтегральний підхід до аналізу лексико-семантичних інновацій сучасної французької мови, що уможливорює обґрунтування дії когнітивно-дискурсивних механізмів в неології, розгляд шляхів та способів лексико-семантичного розвитку французької мови початку XXI століття. Такий підхід обумовлює виникнення нового напрямку в загальній теорії нового слова — когнітивно-дискурсивної неології. Наукові розробки в руслі даного напрямку можна віднести до переліку невичерпних проблем,

завжди відкритих для подальших досліджень: змінюється світ, вдосконалюються механізми номінації, а разом з ними оновлюється мовна картина світу.

Список використаної літератури

1. Алефиренко Н. Ф. «Живое» слово: Проблемы функциональной лексикологии / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Флинта, 2009. – 344 с. **2. Мейе А.** Сравнительный метод в историческом языкознании [текст] / А. Мейе. – М. : УРСС, 2004. – 101 с. **3. Баранов А. Н.** Постулаты когнитивной семантики / А. Н. Баранов // Известия АН. Сер. лит. и яз. – 1997. – Т. 56. – № 1. – С. 11 – 21. **4. Кубрякова Е. С.** Лингвистическая сущность номинации: когнитивно-семиотические характеристики / Е. С. Кубрякова // Nove strodny pomianacji jezykowej w powej Europie. – Szczecin, 2004. – С. 15 – 20. **5. Касьянова Л. Ю.** Когнитивно-дискурсивные проблемы неологизации в русском языке конца XX – начала XXI века : автореф. дис. на соиск. уч. степени докт. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Л. Ю. Касьянова. – Астрахань, 2009. – 47 с.

Косович О. В. Інноваційні процеси у французькій мові: розвиток нового напрямку досліджень в теорії неологізації

У статті підкреслюється необхідність розробки нового напрямку дослідження в галузі неології, в теорії неологізації. Автором доводиться те, що на сучасному етапі розвитку неології принципово важливою є розробка засад когнітивно-дискурсивної теорії неологізації лексико-семантичної системи французької мови. У статті акцентується увага на тому, що поява інновацій знаменує собою важливий етап в осягненні об'єктивної реальності. Виникнення нових номінацій є своєрідною відповіддю на соціальний запит, а також результатом когнітивно-дискурсивного освоєння та інтерпретації дійсності.

Ключові слова: інноваційні процеси, інновація, неологізація, неоконцептуалізація, номінація, когнітивно-дискурсивний, лексичні та семантичні інновації.

Косович О. В. Инновационные процессы во французском языке: развитие нового направления исследований в теории неологизации

В статье подчеркивается необходимость разработки нового направления исследований в области неологии, в теории неологизации. Автором доказывается, что на современном этапе развития неологии важным является разработка основ когнитивно-дискурсивной теории неологизации лексико-семантической системы французского языка. В статье акцентируется внимание на том, что появление инноваций знаменует собой важный этап в постижении объективной реальности. Возникновение новых номинаций является результатом когнитивно-дискурсивного освоения и интерпретации действительности.

Ключевые слова: инновационные процессы, инновация, неологизация, неоконцептуализация, номинация, когнитивно-дискурсивный, лексические и семантические инновации.

Kosovych O. V. Innovation Processes in French Language: the Development of New Area Researches in Neologizing Theory

In the article the necessity of development of researches new area in neology and in neologizing theory is emphasized. The author proves that in the modern period of neology development the elaboration of principles of cognitive and discursive neology theory of French language lexical and semantic system is important on principle. In the article the attention is focused on innovations' appearance that signifies an important stage of objective reality comprehension. The author defines the neologization process as a complex cognitive and discursive process oriented to renew lexical and semantic system of language in accordance with transformation of native speaker language consciousness, changes of their values and priorities in connection with cognitive and pragmatic needs of speech and thinking that arise. Integral approach to analysis of French language lexical and semantic innovations makes for appearance of new area of word general theory that is cognitive and discursive neology. Scientific researches that be done in this area can be referred to inexhaustible problems, always opened for further researches: the world is changing, the nomination mechanisms are improving and the world language picture is renewing too.

Key words: innovation processes, innovation, neologizing, neo-conceptualization, nomination, cognitive and discursive, lexical and semantic innovations.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Крючков Г. Г.

УДК 811.111:81'364

О. І. Кхеліл

**ПАРАДИГМА ГИПОТАКТИЧНИХ І ПАРАТАКТИЧНИХ ЗАСОБІВ
НА ПОЗНАЧЕННЯ УМОВНОГО ПІДРЯДНОГО ЗВ'ЯЗКУ
В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ (ДІАХРОННИЙ АСПЕКТ)**

Дослідження синтаксису англійської мови в історичній перспективі донедавна відігравали другорядну роль порівняно з фонологічними, лексичними і морфологічними розвідками. Однак наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. завдяки працям Д. Лайтфута [1], Е. Траугот [2], Ф. Віссера [3], Д. Кастовського [4], І. Р. Буніятової [5; 6],